

**Eduskunnan
pankkivaltuusmiesten
kertomus
1985**

Helsinki 1986

1986 vp. n:o 4

EDUSKUNNAN
PANKKIVALTUUSMIESTEN KERTOMUS

1985

★

EDUSKUNNAN
PANKKIVALIOKUNNALLE

HELSINKI 1986

SISÄLLYS

	Sivu		Sivu
<i>Suomen Pankin toiminta</i>	3	Yritykset	14
Vuoden 1985 taloudellinen kehitys	3	Liikkeessä oleva raha	14
Maailmantalous ja Suomen vientimarkkinat	3	Suomen Pankin nettotase	15
Kotimainen talouspolitiikka	3	Tilinpäätöstase	15
Kysyntä ja tarjonta	3	Setelinantotase	18
Työllisyys	4	Tuloslaskelma	18
Hintakehitys	4		
Maksutase	5	<i>Pankkivaltuusmiesten käsittelemiä asioita</i>	20
Suomen Pankin rahapolitiikka	5	Tilintarkastus	20
Rahapolitiikan yleislinjat	5	Lainausliikkeen ja valuuttakaupan tarkastus	20
Rahapolitiittiset toimenpiteet	6	Inventoinnit ja haarakonttorien tarkastukset	20
Erityisrahoitusjärjestelyt	7	Längmanin rahastot	20
Suomen Pankin valuuttapolitiikka	7	E. J. Längmanin rahastojen siirtäminen eduskunnan ja Suomen Pankin hoidosta Suomen Kulttuurirahastolle	20
Kansainväliset valuutta- ja rahoitusmarkkinat	7	Suomen itsenäisyyden juhluvuoden 1967 rahasto (SITRA)	21
Kotimaiset valuuttamarkkinat ja valuuttapolitiikka	8	Korkojen alentamisia	21
Valuuttakurssipolitiikka	9	Suomen Pankin eläkesäännön ja perhe-eläkesäännön muutoksia	22
Ulkomaiset pääomanliikkeet ja termiimarkkinat	10	Kiinteistön myynti ja kolmen kiinteistön osto	23
Valuuttapolitiittiset toimenpiteet ja määräysten muutokset	12	Rovaniemen konttorin toimitalon rakentaminen	24
Järjestelyt maksusopimusmaiden kanssa	12	Osakeostoja ja -merkintöjä	24
Suomen Pankin tase ja tuloslaskelma	13	Johdokunta	24
Ulkomaat	13	Haarakonttorien valvojat	25
Rahoituslaitokset	13	Pankkivaltuusmiehet	25
Julkinen sektori	14	Tilintarkastajat	26

ISSN 0356-0449

Helsinki 1986. Valtion painatuskeskus

Suomen Pankin toiminta

Vuoden 1985 taloudellinen kehitys

Taloudellinen kehitys jatkui vuonna 1985 verraten tasapainoisena. Tavaroiden ja palvelusten viennin määrä kasvoi vain vähän, sillä etenkin metsäteollisuuden vienti alkoi suhdannevaiheelle tyypilliseen tapaan heiketä vuoden mittaan. Kotimaisen kysynnän vilkastuminen piti kuitenkin bruttokansantuotteen kasvun 3 prosentin tuntumassa jo neljäntenä vuonna peräkkäin. Vuoden jälkipuolella kokonaistuotannon kasvu hidastui selvästi viennin vaimenemisen vuoksi. Työllisten määrä lisääntyi 1985 noin prosentin. Työvoimaosuuden kasvun johdosta työttömyysaste kuitenkin nousi hieman. Ulkomaankauppahinnat kääntyivät vuoden aikana laskuun, joka keskeisesti edisti kuluttajahintojen nousuvauhdin vaimenemista 5 prosenttiin vuoden aikana. Myös kotimaisten kustannusten nousu hidastui, mutta työvoimakustannukset nousivat edelleen nopeammin kuin Suomen kilpailijamaissa. Inflaation hillitsemiseksi talouspolitiikan linja pidettiin suhteellisen kireänä.

Maailmantalous ja Suomen vientimarkkinat

Tuotannon kasvu hidastui yleisesti 1985. Yhdysvaltain tuotannon kasvua vaimensi vahvan dollarin heikentämä hintakilpailukyky. Dollarin kurssi alkoi kuitenkin laskea vuoden 1985 alkupuolen huipun jälkeen. Suotuisasta vientikehityksestä huolimatta kotimainen kysyntä jatkui Euroopassa heikkona, mikä hidasti kokonaistuotannon kasvua. Myös työttömyys pysyi suurena. Suomen viennille tärkeiden maiden tuonnin määrä keskimäärin lisääntyi noin 6 % vuonna 1985.

Inflaation hidastuminen jatkui läntisissä teollisuusmaissa, mikä johtui siitä, että raaka-aineiden tuontihinnat alenivat ja talouspolitiikka hillitsi edelleen kysyntää. Myös työvoimakustannusten nousu pysyi hitaana ja yritysten kannattavuus kohentui. Kansainvälinen korkotasoa laski suunnilleen inflaatiota vastaavasti. Reaalikorot pysyivät korkeina.

360222V

Kotimainen talouspolitiikka

Vuoden 1985 alkaessa taloudellinen tilanne oli Suomessa verraten hyvä. Jo muutamia vuosia vallinneen suhteellisen nopean ja tasapainoisen kasvun odotettiin jatkuvan. Yleensä tyydyttävän tilanteen pahimpana uhkana pidettiin inflaatiota, joka oli edelleen nopeampaa kuin kilpailijamaiden hintataso nousu. Tämän arvioitiin vaarantavan Suomen kilpailukyyn pidemmällä aikavälillä. Kotimaisen talouspolitiikan keskeisenä tavoitteena pysyikin inflaation hidastaminen vähintään samalle tasolle kuin kilpailijamaissa.

Finanssipolitiikassa pidettiin inflaation vaimentamisen lisäksi tärkeänä valtiontalouden rahoitusaseman vahvistamista ennen seuraavaa suhdannetaantumaa. Finanssipolitiikka rajoittikin edelleen kysyntää koko vuoden, joskin vähemmän kuin edellisenä vuonna. Tiukka finanssipolitiikka ilmeni muun muassa veroasteen nousuna. Nettoveroaste nousi — osittain mm. työttömyysturvauudistukseen liittyvistä teknisistä syistä — noin prosenttiyksikön runsaaseen 23 prosenttiin. Valtiontalouden nettorahoitustarve supistui ja oli vajaa prosentti bruttokansantuotteesta. Valtion velka suhteessa bruttokansantuotteeseen pieneni hieman ja oli 14 % 1985.

Myös rahapolitiikassa jatkettiin suhteellisen kireää linjaa inflaation hillitsemiseksi. Vaikka sekä peruskorkoa että etenkin päiväkorkoa laskettiin vuoden 1985 aikana, reaalin korkotasoa pysyi inflaation hidastumisen takia korkeana. Päiväluotto- ja peruskoron suurehkoa eroa supistettiin. Rahoitusmarkkinoiden asteittaiseen vapauttamiseen tähtääviä toimenpiteitä jatkettiin lieventämällä pankkien antolainauksen keskikorkosäätelyä ja poistamalla vuoden lopussa antolainauskorkojen yläraja.

Kysyntä ja tarjonta

Tavaroiden ja palvelusten viennin määrän kasvu vuonna 1985 jäi 1/2 prosenttiin. Tavaroiden länsivienti supistui markkinoiden hidastuneen kasvun ja heikentyneen kilpailukyyn vuoksi.

Osaltaan tähän vaikutti myös se, että vuoteen 1984 oli ajoittunut poikkeuksellisen runsaasti raskaan metalliteollisuuden vientitoimituksia. Idänvienti sen sijaan kasvoi nopeasti, sillä parina edellisenä vuonna syntynyt alijäämä tässä kahdenvälisessä kaupassa lisäsi vientimahdollisuuksia. Palvelusten viennissä sekä projektivientitulot että rahtitulot vähenivät. Myös matkustustaseen alijäämä lisääntyi.

Dollarin arvon alenemisen johdosta etenkin metsäteollisuuden vientimahdollisuudet heikkenivät. Vientimäärät eivät lisääntyneet lainkaan puutavarateollisuudessa ja paperiteollisuustuotteidenkin viennin kasvu hidastui selvästi. Metsäteollisuuden, ennen kaikkea sahatavaran ja selluloosan, vientihinnat laskivat huomattavasti vuoden 1985 aikana. Tämä kuvasti osaltaan raaka-aineiden maailmanmarkkinahintojen alenevaa suuntaa. Metsäteollisuuden kannattavuus heikkeni, mikä osaltaan vauhditti alan toimialarationalisointia.

Viennin kasvun pysähtymisen vuoksi kotimaisen kysynnän merkitys tuotannon ja työllisyyden ylläpitämisessä korostui. Kiinteiden investointien määrä lisääntyi noin 3 %. Pääomatarvetyypeitään tarkasteltuna kone- ja laiteinvestoinnit lisääntyivät merkittävästi. Rakennusinvestointien määrä sen sijaan supistui hieman. Etenkin asuinrakennusinvestoinnit vähenivät selvästi vuoden jälkipuoliskolla. Asuntojen kysynnän heikkeneminen näkyi myös asuntojen hintojen nousun pysähtymisenä vuoden 1985 aikana.

Koko teollisuuden kiinteiden investointien määrä kasvoi 1985 vajaat 15 %. Investointien kasvu oli voimakasta kaikilla päätoimialoilla suhteellisen korkeana pysyneen kapasiteetin käyttöasteen ja hyvän tulokehityksen johdosta. Myös metsäteollisuudessa investointien kasvu vielä jatkui.

Varastojen suhde tuotantoon jatkoi trendinomaista laskua korkean reaalkoron vauhdittamana. Kysynnän heikkeneminen aiheutti kuitenkin tahatonta varastonmuodostusta mm. metsäteollisuudessa.

Reaalipalkat nousivat melko nopeasti, mutta nettoveroasteen kiristyminen rajoitti jossain määrin kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen kasvua. Kulutusalttius lisääntyi hieman ja yksityisen kulutuksen määrän kasvu jatkui samaa vauhtia kuin edellisenä vuonna eli oli noin 3 %. Muutamien aikaisempien vuosien tapaan kulutuksen kasvua ylläpitivät pääasiassa kestävien kulutushyödykkeiden ostot. Erityisesti henkilöautoja myytiin runsaasti. Reaalikoron nousu ja inflaa-

tio-odotusten vaimeneminen lisäsivät mielenkiintoa rahoitussäästämiseen.

Julkisen kysynnän määrän kasvu nopeutui vuonna 1985 hieman edellisestä vuodesta. Valtion kulutusmenojen määrää lisäsivät mm. puolustusvoimien kalustohankinnat. Myös kuntien kulutusmenot lisääntyivät nopeammin kuin kokonaiskysyntä kasvoi. Kuntien investoinnit puolestaan kasvoivat suhteellisen nopeasti kuntien vahvan rahoitusaseman vauhdittamina.

Kokonaistuotannon määrä kasvoi 1985 vajaat 3 %, joten kasvu jatkui tasaisena neljäntenä perättäisenä vuonna. Eniten kasvavia toimialoja olivat metalliteollisuustuotanto ja palveluelinkeinot. Tuotannon kasvu hidastui vuoden jälkipuoliskolla selvästi. Erityisen jyrkästi tuotanto supistui vuoden loppupuolella metsätaloudessa, jossa hakkuut alkuvuonna olivat poikkeuksellisen runsaat. Metsäteollisuudessa tuotannon määrä aleni jo alkuvuodesta. Koko vuonna metsäteollisuustuotanto jäi runsaan prosentin pienemmäksi kuin 1984. Myös rakennustoiminta vaimeni vuoden aikana merkittävästi ja jäi määrältään suunnilleen samaksi kuin edellisenä vuonna.

Tuonnin määrä kasvoi lähes 6 % 1985, mikä heijasti kotimaisen kysynnän rakenteen muutosta. Tuontia lisäsivät kone- ja laiteinvestointien nopea kasvu sekä tuontiraaka-aineita käyttävien teollisuustoimialojen vilkas toimeliaisuus. Myös kulutuskysynnän lisäys painottui etupäässä niihin hyödykeryhmiin, joissa tuonnin osuus on suuri. Tästä syystä erityisesti lännentuonnin määrä lisääntyi. Idäntuonti sen sijaan supistui.

Työllisyys

Työllisten määrä lisääntyi 1985 24 000 henkeä eli prosentin. Kasvua oli ennen kaikkea palveluelinkeinoissa, joissa työllisiä oli 42 000 enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Työintensivisten toimialojen keskimääräistä nopeammasta kasvusta huolimatta koko teollisuuden työllisyys hieman supistui. Rakennustoiminnassa sekä maa- ja metsätaloudessa työllisyyden väheneminen jatkui.

Työvoiman tarjonta lisääntyi runsaan prosentin ja työttömyysaste nousi lievästi. Noin 163 000 työtöntä merkitsi 6.3 prosentin työttömyysastetta. Työvoiman tarjontaa lisäsivät osallistumisasteen kasvu ja siirtolaisten paluumuuton jatkuminen.

Hintakehitys

Ulkomaankauppahinnat kääntyivät laskuun alkuvuonna 1985 ja lasku jatkui koko loppuvuo-

den. Vuoden 1985 lopulla vienti- ja tuontihinnat olivat runsaat 3 % alempia kuin vuotta aiemmin.

Myös kotimainen inflaatio hidastui ja kuluttajahintaindeksi oli keskimäärin vajaat 6 % edellisenä vuotista korkeampi. Vuoden aikana kuluttajahinnat nousivat 5 % ja näin ollen saavutettiin hallituksen asettama inflaatiotavoite. Erityisesti ulkomaankauppahintojen lasku hidasti kuluttajahintojen nousua ja vuoden loppupuolella kuluttajahintaindeksin vuositasen nousuvauhti oli vain runsas prosentti.

Ansiotason nousu sen sijaan hidastui verraten vähän. Sopimuskorotukset noudattivat voimassa ollutta kaksivuotista tulosopimusta, minkä lisäksi palkkaliikumukset muodostuivat jokseenkin yhtä suuriksi kuin muutamana edellisenä vuonna. Kaikkien palkansaajien keskimääräinen ansiotasou nousi noin 8 %.

Kuluttajahinnoilla mitattu inflaatioero Suomen ja OECD-maiden välillä oli vielä vuoden 1985 lopulla lähes prosenttiyksikkö. Vastaava ero työvoimakustannuksissa oli kuitenkin selvästi suurempi, mikä heikensi huomattavasti Suomen hintakilpailukykyä.

Vaihtosuhte pysyi suunnilleen ennallaan. Lännenkaupan hieman heikentynyttä vaihtosuhdetta kompensoi idänkaupan vaihtosuhte, jota öljyn tuontihintojen lasku paransi.

Maksutase

Kauppataseeseen alkuvuodesta muodostunut ylijäämä supistui vuoden loppua kohti. Koko vuonna lännenkaupan ylijäämä oli vain 1.4 mrd. markkaa, kun 1984 ylijäämää oli kertynyt 8 mrd. markkaa. Idänvienti lisääntyi huomattavasti ja sidotuilla valuutoilla käytävän kaupan tase muuttui 1.2 mrd. markkaa ylijäämäiseksi. Koko tavara-kaupan tase oli näin ollen 2.6 mrd. markkaa ylijäämäinen. Palvelusten taseen ylijäämä supistui edelleen ja oli 1.7 mrd. markkaa. Pääomakauppausten ja tulonsiirtojen alijäämä hieman pieneni, kun sekä dollarin kurssi että korkojen lasku vähensivät ulkomaisia velanhoitokustannuksia. Koko vaihtotase oli 4 mrd. markkaa alijäämäinen. Sidottujen valuuttojen vaihtotase oli tasapainossa.

Pitkäaikaisen pääoman tuonti oli alkuvuodesta varsin runsasta mutta laantui huomattavasti toisella vuosipuoliskolla. Yksityinen sektori toi pitkäaikaista pääomaa 1985 nettomääräisesti kaikkiaan 6.6 mrd. markkaa ja valtio 1.4 mrd. markkaa. Yritysten suora lyhytaikaisen pääoman

tuonti supistui nettomääräisesti noin 5 mrd. markkaa, kun taas pankkien välityksellä lyhytaikaista ulkomaista luottoa hankittiin vajaan 2 mrd. markan nettomäärä. Suomen Pankin termiinipositio aleni nopeammin kuin yritysten termiinisääntö; pankit toivat termiiniakatteen 3 mrd. markkaa.

Valuuttavarannon kehitys vuoden 1985 aikana oli suhteellisen tasainen. Vaihdeettava valuuttavaranto kasvoi Suomen Pankin taseen mukaan 3.5 mrd. markkaa ja oli vuoden lopussa 22.4 mrd. markkaa. Samanaikaisesti Suomen Pankilla oli termiiniostopimuksia 9 mrd. markkaa eli 11 mrd. markkaa vähemmän kuin edellisen vuoden lopussa. Sidottu ulkomainen nettovelka oli vuoden päättyessä 0.3 mrd. markkaa.

Suomen Pankin rahapolitiikka

Rahapolitiikan yleislinjat

Rahapolitiikan keskeiset tavoitteet ovat viime vuosina olleet inflaation hidastaminen pysyvästi samalle tasolle kuin kilpailijamaissa ja rahoitusmarkkinoiden kehittäminen etenkin lieventämällä asteittain korkosäätelyä. Rahapolitiikan keinoista ovat tällöin korostuneet korko- ja erityisesti päiväkorkepolitiikka. Rahapolitiikan linjaa sävytti 1985 korkojen asteittainen alentaminen sitä mukaa kuin inflaatio hidastui. Loppuvuodesta politiikkaa sopeutettiin varovasti hidastuvan kasvun olosuhteisiin. Päiväkorkoa alennettiin vuoden mittaan 11 kertaa ja yhteensä noin 3 prosenttiyksikköä. Peruskorkoa alennettiin 1/2 prosenttiyksikköä helmikuun alusta. Joulukuussa päätettiin samansuuruisesta peruskoron alennuksesta, joka tuli voimaan vuoden 1986 alusta.

Korkosäätelyn lieventämisen ja inflaation hidastumisen ansiosta rahoitusmarkkinoiden tasapaino parani. Viimeksi kuluneiden puolentoista vuoden aikana on voitu tuntuvasti lieventää kaksikorkoasetelmaa, joka syntyi suhdannenousun hillinnän ja inflaation vaimentamisen yhteydessä (ks. s. 21). Markkinakoron ja hallinnollisten korkojen välinen ero supistui eikä tätä korkoeroa hyödyntävä rahoituskierro ollut enää niin kannattavaa kuin aikaisemmin. Useimpien pankkien antolainauksen keskikorko pysyi koko vuoden korkokattonsa alapuolella. Antolainauksen keskikorko oli vuoden lopussa vajaat 10 1/2 % ja uusien luottojen keskikorko noin 11.1 %.

Leimaa antavaa rahoitusmarkkinakehitykselle oli, että pankkien markka-antolainaus kasvoi koko vuoden nopeasti. Myös talletuskehitys pysyi

varsin vilkkaana. Voimakkaaseen markka-antolainauksen kasvuun oli osittain syynä rahoitusmarkkinoiden rakennemuutos. Korkosäätelyn ulkopuolinen luotonanto (joukkovelkakirjaluotot, valuuttaluotot, rahoitusyhtiöiden kautta välitetyt luotot jne.) oli aikaisempina vuosina kasvanut voimakkaasti. Korkosäätelyn lieventymisen johdosta eri luotonantomuotojen kasvuerot 1985 tasaantuivat. Lisäksi luotoilla rahoitettiin edelleen runsaasti rahoitusvaateiden hankintoja reaalijohitusten sijasta. Lukuisat yrityskaupat kasvativat osaltaan sekä otto- että antolainauslukuja. Huomionarvoista on, että tilanne asuntomarkkinoilla oli nopeasta luottojen kasvusta huolimatta varsin rauhallinen.

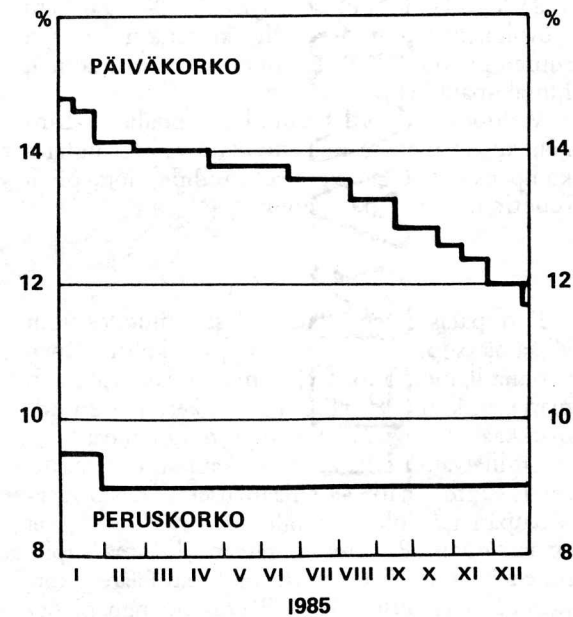
Rahoitusmarkkinoiden tilaa voidaan arvioida tarkastelemalla myös sitä, missä määrin pankit ovat käyttäneet lyhytaikaista velkaa maksuvalmiutensa ylläpitämiseksi. Pankkien asemaa tässä mielessä ei kuvaa kuitenkaan enää vain velka keskuspankkiin. On otettava huomioon myös pankkien rahamarkkinavelka yleisölle. Se koostuu erityisotollainauksesta sekä siitä lyhytaikaisesta markkavelasta, joka syntyy lähinnä yritysten kanssa tehtyjen valuutan termiinisopimusten perusteella. Vuoden 1985 aikana yrityssektorin termiivalutun myynti väheni, mikä supisti merkittävästi tätä lyhytaikaista markkavelkaa. Pankkien keskuspankkiasema kuitenkin heikkeni. Päiväluottojen määrä kasvoi jonkin verran ja Suomen Pankin termiiniostopimuksiin perustuva pankkien markkasaaminen väheni tuntuvasti. Rahoitusmarkkinoiden tila ei vuoden 1985 aikana oleellisesti muuttunut, jos sitä tarkastellaan laskemalla yhteen liikepankkien ja Postipankin rahamarkkinavelka yleisölle ja niiden keskuspankkiasema.

Koroilla mitattuna rahapolitiikan voidaan sanoa olleen kireää varsinkin alkuvuodesta. Korkotaso oli kansainvälisesti katsottuna korkea, mikä näkyi keväällä myös suurena pääomantuontihalukkuutena. Päiväkorkopolitiikalla laskettiin markkinarahan korkotasoa pienin askelin. Loppuvuodesta päiväkorkoa alennettiin inflaation hidastumista enemmän, minkä vuoksi reaalin päivä- ja markkinarahan korko aleni. Syksystä lähtien myös uusien pankkiluottojen korot alkoivat laskea.

Rahapoliittiset toimenpiteet

Seuraavassa tarkastellaan vuoden 1985 aikana toteutettuja ja päätettyjä rahapoliittisia toimia lähinnä aikajärjestyksessä.

Korkopolitiikan keskeinen väline oli edellisen vuoden tapaan päiväkorko. Alkuvuodesta jatkettiin jo aiemmin omaksuttua varovaista linjaa. Päiväkorkoa laskettiin tammikuun aikana kahdessa vaiheessa 14.8 prosentista 14.2 prosenttiin. Helmikuussa päiväkorko alennettiin 14.0 prosenttiin sekä peruskorko 9 1/2 prosentista 9 prosenttiin. Peruskoron muutoksen johdosta verovapaisten talletustilien korot ja vanhojen lainojen korot alenivat yleisesti 0.5 prosenttiyksikköä. Loppukevällä päiväkorko pidettiin lähes ennallaan. Kesän ja etenkin syksyn aikana päiväkorkoa sen sijaan laskettiin kaikkiaan seitsemän kertaa yhteensä noin kaksi prosenttiyksikköä 11.7 prosenttiin saakka. Joulukuussa päätettiin, että peruskorko alennetaan 9.0 prosentista 8.5 prosenttiin tammikuun 1986 alusta alkaen. Vanhojen lainojen sekä rahalaitosten verovapaisten talletustilien korkojen edellytettiin yleensä alenevan 0.5 prosenttiyksikköä.

Syyskuussa Suomen Pankki antoi rahalaitoksille uudet henkilöluotto-ohjeet, jotka oleellisilta osiltaan kuitenkin pysyivät lähes ennallaan. Uusien ohjeiden mukaan ensiasunnon rahoittamisessa vaaditaan edelleen 25 prosentin omarahoitusosuutta ja asunnon vaihdon rahoittamisessa on etukäteissäätämisen osuus vähintään kolmannes. Muiden suurehkojen henkilöluottojen osalta edellytetään suurempaa etukäteissäätämistä.

osuutta kuin asuntoluotoissa. Samassa yhteydessä luovuttiin pienehköjä henkilöluottoja koskevista suosituksista.

Kassavarantovelvoite pidettiin huhtikuun 1984 lopusta lähtien ennallaan aina marraskuun 1985 loppuun saakka. Joulukuussa johtokunta päätti alentaa kassavarantovelvoitteen 5.6 prosentista 5.3 prosenttiin joulukuun ja 5.0 prosenttiin tammikuun 1986 kassavarantopohjasta.

Sen lisäksi, että joulukuun 1985 päätöksellä laskettiin sekä peruskorkoa että kassavarantovelvoitetta, lievennettiin myös korkosäätelyä ja siirryttiin vuoden vaihteessa päivämarkkinoilla kahden koron järjestelmään.

Vuosina 1983—1985 antolainauskorkojen säätelyyn sovellettiin siirto-oikeusmenettelyä, jolla pankkien sallittiin siirtää osa markkinaehtoisien otollainauksen kustannuksista antolainauskorkoihin. Uudella päätöksellä korkosäätelyä yksinkertaistettiin vuoden 1986 alusta siten, että kunkin rahalaitoksen antolainauksen keskikorko on yleensä enintään peruskorko + 1 3/4 prosenttiyksikköä. Lisäksi pankkien antolainauskorkojen yläraja poistettiin. Samalla edellytettiin, että asuntolainoihin sovelletut korot eivät nouse suhteessa peruskorkoon.

Suomen Pankki muutti vuoden 1986 alusta päivämarkkinoiden korkojärjestelmää siten, että se ryhtyy maksamaan päivätalletuksille alemmaa korkoa kuin se veloittaa päiväluotoista. Talletus- ja luottokoron eriyttämisellä pyritään kehittämään erityisesti pankkien välisiä lyhyen rahan markkinoita.

Erityisrahoitusjärjestelyt

Suomen Pankin rahoittama erityisrahoitusjärjestelyjen luottokanta pieneni hieman ja oli vuoden lopussa 4 567 milj. markkaa.

Kotimaisten toimitusten rahoitusjärjestelyn (KTR) tarkoituksena on turvata suomalaisille yrityksille ulkomaisten valmistajien kanssa tasaveroiset kilpailuedellytykset pääomatavaratoimitusten rahoituksessa kotimaan markkinoilla. Järjestelyyn osallistuvat Suomen Pankki, liikepankit ja Postipankki. Vuoden aikana rahoitusjärjestelyn ehtoihin ei tehty muutoksia. Suomen Pankin osuus kauppahinnan luototettavasta osasta oli 30 % ja luotonsaajilta perittävä korko oli peruskorko lisätyn yhdellä prosenttiyksiköllä.

KTR-luottoja varattiin 1 374 milj. markkaa, josta metsäteollisuuden koneiden osuus oli 32 % ja alusten 20 %. Vuoden päättyessä luottovaroja oli voimassa 1 626 milj. markkaa eli

34 % vähemmän kuin vuotta aiemmin. KTR-luottojen nostot olivat 2 214 milj. markkaa eli 198 milj. markkaa enemmän kuin 1984. KTR-luottokanta kokonaisuudessaan kasvoi edellisvuotisesta 643 milj. markkaa 6 647 milj. markkaan, josta Suomen Pankin rahoitusosuus oli 2 924 milj. markkaa.

Lyhytaikaisten vientiluottojen rahoitusjärjestely on tarkoitettu vaihdettavina valuuttoina maksettavan viennin yhteydessä myönnetty, enintään 24 kuukauden vientiluoton rahoittamiseen. Suomen Pankin rahoittamien lyhytaikaisten vientiluottojen vuosikeskiarvona laskettavaksi yrityskohtaiseksi enimmäismääräksi vahvistettiin 20 milj. markkaa vuoden 1985 alusta. Viejiltä perittävä korko on ollut vuoden 1985 alusta lukien maksuajasta riippumatta peruskorko lisätynä 0.25 prosenttiyksiköllä.

Lyhytaikaisten vientiluottojen kanta supistui 22 % ja oli vuoden lopussa 901 milj. markkaa mukaan luettuna rahoitusyhtiöille myönnetty 42 milj. markan vientifactoringrahoitus. Koko luottokannasta oli metallituote- ja konepajateollisuuden osuus 43 %, metalliteollisuuden 6 % sekä tekstiili-, vaatetus- ja nahkateollisuuden 14 %. Rahoitusta oli vuoden lopussa 634 yrityksellä.

Uusvientiluotoilla rahoitetaan pienen ja keski-suuren teollisuuden viennistä aiheutuvaa valmistuksen aikaista käyttöpääoman tarvetta. Rahoittajapankin uusvientiluotosta perimä korko oli 0.75 prosenttiyksikköä alle peruskoron. Uusvientiluottojen luottokanta kasvoi 67 milj. markkaa eli 10 % edellisvuotisesta ja oli vuoden päättyessä 742 milj. markkaa. Metalliteollisuuden osuus luottokannasta oli 36 %, tekstiili-, vaatetus- ja nahkateollisuuden 27 % ja turkistarhauksen 13 %. Uusvientiluottoasiakkaita oli vuoden lopussa yhteensä 2 840, joista turkistarhaajia 1 997.

Suomen Pankin valuuttapolitiikka

Kansainväliset valuutta- ja rahoitusmarkkinat

Kurssien muutokset kansainvälisillä valuuttamarkkinoilla jatkuivat vuoden 1985 aikana voimakkaana. Tammi-maaliskuussa dollarin pitkään jatkunut nousu muihin valuuttoihin nähden jatkui. Tähän vaikutti osaltaan Yhdysvaltain korkotason nousu. Helmikuussa eräät keskuspankit intervenoivat dollarin kurssin alentamiseksi, mutta vaikutus jäi tilapäiseksi. Vuoden kolmella

viimeisellä vuosineljänneksellä dollari heikentyi huomattavasti mm. rahapolitiikkaan liittyvien epävarmuuksien ja syksyisten ns. viiden maan ryhmän keskuspankkien mittavien interventioiden johdosta. Kansainvälisillä valuutta- ja rahamarkkinoilla lisäsi epävarmuutta se, että raskaimmin turkaantuneet kehitysmaat joutuivat jatkuvasti verbaumentaan velkojensa uudelleenjärjestelyihin.

Taloudellisen kasvun hidastumisen ja rahapolitiikan keventymisen johdosta korot laskivat Yhdysvalloissa selvästi edellisvuotista alhaisemmalle tasolle. Vuoden aikana niiden vaihtelut olivat kuitenkin mm. talouspoliittisten toimenpiteiden takia suuret. Tammi-helmikuussa korot nousivat, kun rahapolitiikkaa kiristettiin. Maalis-kesäkuussa ne sitä vastoin laskivat talousnäkyvien huonontumisen ja rahapolitiikan kevenemisen vuoksi. Jälkimmäisellä vuosipuoliskolla korot vakiintuivat kesäkuusta hieman korkeammalle tasolle.

Englannissa puntaa heikensivät mm. odotukset öljyn hinnan alenemisesta ja pitkittyneet kiistat työmarkkinoilla. Korkotaso nousi vuoden alussa lyhyen ajan kuluessa noin neljä prosenttiyksikköä, kun keskuspankki pyrki katkaisemaan punnan kurssin jatkuvan heikentymisen. Tämän johdosta punta vahvistui ja rahapolitiikkaa kevennettiin. Kun odotukset öljyn hinnan laskusta vahvistuivat, punnan kurssi heikentyi uudelleen vuoden loppupuolella muihin valuuttoihin kuin dollariin nähden.

Japanin jeni vahvistui syyskuusta alkaen muihin tärkeisiin valuuttoihin nähden. Syinä kehitykseen olivat Japanin keskuspankin mittavat interventiot ja mm. niiden tueksi kiristetty rahapolitiikka. Luottamus Saksan markan arvoa kohtaan lisääntyi ja sen korko (3 kuukauden eurolatletuskorolla mitattuna) laski noin prosenttiyksikkön; se oli vuoden lopulla noin 4.5 %. Kehitykseen vaikuttivat mm. inflaatiovauhdin aleneminen, jatkuvasti pidättyväinen finanssipolitiikka ja eräiden muiden tärkeiden valuuttojen heikkous.

Vaikka kansainväliset korot laskivatkin yleisesti, reaalkorot säilyivät korkeina, mikä johtui inflaation samanaikaisesta vaimenemisesta. Esim. Yhdysvalloissa lyhytaikaiset reaalkorot olivat keskimäärin vuoden aikana noin 5 % ja Saksassa vajaan 4 %.

Euroopan valuuttajärjestelmän (EMS) kurseja tarkistettiin Italian liiran heikentymisen vuoksi heinäkuun 22. päivänä. Tällöin Italian liiran keskikurssia alennettiin 6 % ja muiden jäsenmaiden keskikurssia nostettiin 2 %. Vuoden jälkipuoliskolla esiintyi aika ajoin arveluja uudesta

EMS:n kurssien tarkistuksesta, mutta mitään tarkistuksia ei tehty.

Toiminta kansainvälisillä rahoitusmarkkinoilla oli vilkasta koko vuoden ja mm. koron- ja valuutanvaihtosopimusten (swap) käyttö lisääntyi huomattavasti. Korkojen lasku lisäsi lainanottoa niin euro- kuin kansallisillakin pääomamarkkinoilla. Painopiste oli kuitenkin euromarkkinoissa, joiden obligaatioemissiot ja lyhytaikaiset velkakirjan muotoiset luottojärjestelyt lisääntyivät suuresti. Tavanomaisten euroluottojen määrä taas väheni edellisvuotisesta.

Kansainvälisten rahoitusmarkkinoiden luotonannon kokonaismäärä kuluneena vuonna nousi arviolta runsaaseen 250 mrd. dollariin. Tästä obligaatioemissioiden osuus oli noin 160 mrd. dollaria, josta valtaosa oli euro-obligaatioita. Ulkomaiset emissiot tärkeillä kansallisilla pääomamarkkinoilla pysyivät kokonaisuudessaan edellisvuotisella tasolla. Ulkomaalaisten pääsyä pääomamarkkinoille helpotettiin useissa maissa, näkyvimmin Japanissa ja Saksan liittotasavallassa. Vaihtuvakorkoisten emissioiden määrä pysyi suurena erityisesti euro-obligaatiomarkkinoilla.

Teollistuneet maat nostivat edelleen valtaosan kansainvälisten markkinoiden luotoista. Ne ottivat luottonsa suurimmaksi osaksi arvopaperivelkoina, kun taas kehitysmaat ottivat pääasiassa pankkilainoja. Luotonotosta oli kuluneenakin vuonna huomattava osa vanhojen lainojen konvertointeja, joilla lainaehdot saatiin edullisemmiksi.

Kotimaiset valuuttamarkkinat ja valuuttapolitiikka

Kotimaisilla valuuttamarkkinoilla vuosi 1985 oli verrattain rauhallinen. Luottamus Suomen markkaan säilyi hyvänä. Suomen Pankin valuuttaindeksin vaihtelurajat pidettiin ennallaan koko vuoden. Pääomanliikkeiden rakenne muuttui kuitenkin selvästi edellisvuotisesta. Pääomantuonti Helsingin Arvopaperipörssin kautta kasvoi alkuvuonna erityisen runsaasti ja Suomen Pankki joutui kesällä kieltämään toistaiseksi arvopaperipörssin kautta tapahtuvan joukkovelkakirjojen myynnin ulkomailla asuville. Termiinimarkkinoiden välityksellä tuotiin nettomääräisesti pääomaa. Suomen Pankin vaihdettava valuuttavaranto vaihteli jonkin verran vuoden aikana mutta kasvoi hieman alkuvuonna saavuttamaltaan tasolta. Sitä vastoin Suomen Pankin ostot valuuttojen termiinimarkkinoilta vähenivät ja pankin termiinimarkkinoiden määrä kääntyi selvään laskuun.

Valuuttakurssipolitiikka

Suomen Pankin valuuttaindeksi pysyi koko vuoden vaihtelualueensa keskiarvon alapuolella. Edellisvuosien tapaan Suomen Pankki piti valuuttaindeksin hyvin ahtaiden rajojen sisällä. Kesäkuun alusta lähtien Suomen Pankki on kuitenkin sallinut markkinatilanteen vaikuttaa hieman valuuttaindeksin päivittäisiin noteerauksiin. Tämä lähinnä tekniseksi luonnehdittava pieni muutos vähensi Suomen Pankin tarvetta osallistua valuuttamarkkinoihin.

Valuuttaindeksin laskentakaavaan sisältyviä painoja muutettiin vuoden aikana viisi kertaa Suomen ulkomaankaupan rakenteen muutosten mukaisesti.

Vaikka markan arvo virallisen valuuttakurssindeksin mukaan pysyi vakaana, se vaihteli vuoden aikana huomattavasti mm. maksuosuus- ja

MERM-painoihin¹ perustuvilla indekseillä mitattuna. Tämä johtui ennen kaikkea siitä, että näissä indekseissä dollarin paino on suurempi kuin virallisessa valuuttaindeksissä.

Kansainvälisten valuuttamarkkinoiden keskinäiset kurssien muutokset heijastuivat sellaisinaan Suomen Pankin noteeraamiin valuuttojen markkakurssisiin. Vuoden kuluessa Yhdysvaltain dollarin myyntikurssi laski Suomen markkaan nähden noin 17 %. Sen sijaan Saksan markan myyntikurssi nousi 6 % ja Englannin punnan 2.5 %. Ruotsin kruunun kurssi laski tasaisesti koko vuoden, yhteensä noin 2 %. Neuvostoliiton rupla heikkeni markkaan nähden noin 5 %.

Terminikurssit laskivat Suomen ja muiden maiden välisen korkoeron supistumisen johdosta. Kun dollarin termiinikurssi vielä alkuvuonna ylitti vuositasolla avistakurssin noin 5.5 %, oli ero vuoden lopulla enää 2.7 %.

¹ Maksuosuuspainot perustuvat valuuttojen laskutusosuuksiin ulkomaankaupassa. MERM-painot ovat Kansainvälisen valuuttarahaston ulkomaankauppamalliin perustuvia ja niissä otetaan huomioon kahdenvälisen kauppavirtojen lisäksi mm. kilpailu kolmansien maiden kanssa.

Valuuttojen käteismyöntikurssit vuosien 1984 ja 1985 lopussa, mk

Valuuttalaji	31.12.1984	31.12.1985
New York	USD ¹ 6.538	5.425
Montreal	CAD ¹ 4.960	3.889
Lontoo	GBP ¹ 7.622	7.827
Dublin	IEP ¹ 6.517	6.761
Tukholma	SEK 73.05	71.75
Oslo	NOK 72.10	71.70
Kööpenhamina	DKK 58.10	60.55
Reykjavik	ISK 16.60	13.05
Frankfurt a. M.	DEM 208.25	220.90
Amsterdam	NLG 184.45	196.20
Bryssel	BEC ² 10.400	10.820
	BEL ³ 10.360	10.720
Zürich	CHF 252.95	262.15
Pariisi	FRF 68.25	72.15
Rooma	ITL 0.341	0.325
Wien	ATS 29.65	31.45
Lissabon	PTE 3.89	3.48
Madrid	ESB 3.79	3.55
Tokio	JPY 2.605	2.709
Moskova, clearing	SUR ¹ 7.539	7.163

¹ Yhdeltä yksiköltä, muut 100 yksiköltä.

² Kaupallinen kurssi.

³ Ei-kaupallinen kurssi.

Ulkomaiset pääomanliikkeet ja termiinimarkkinat

Ulkomaisen pääoman tuonti, joka jo 1984 oli ollut runsasta, jatkui vilkkaana erityisesti vuoden alkupuolella. Tällöin varsinkin joukkovelkakirjojen myynti ulkomaille kasvoi. Loppuvuonna pääomantuonti perustui ensisijaisesti pankkien ulkomaisen velan lisäykseen. Päinvastoin kuin edellisenä vuonna, termiinimarkkinat supistuivat vuonna 1985.

Pitkäaikaisen ulkomaisen lainapääoman nostot vuonna 1985 olivat 13.0 mrd. markkaa, joka oli noin miljardi markkaa edellisvuotista vähemmän. Kansainvälisten pääomamarkkinoiden edulliset luottoehdot ja lainojen hyvä saatavuus suosivat edelleen lainojen konvertoitajia. Kehitys näkyi myös suomalaisten ulkomailta ottamien luottojen ehdoissa: korkokustannukset alenivat ja keskimääräinen laina-aika pysyi edelleen pitkänä. Etenkin valtio muutti aikaisempaa enemmän lainojaan uusiksi, ehdoiltaan edullisemmiksi. Runsaiden kuolestusten vuoksi pitkäaikaisten luottojen nettonostot supistuivat edellisvuoden 6.5 mrd. markasta 4.8 mrd. markkaan.

Pitkäaikaisen pääoman nettotuonti vuonna 1985 oli 8.0 mrd. markkaa eli noin puolitoista miljardia markkaa edellisvuotista enemmän. Lainapääoman nettotuonti oli noin 5.5 mrd. markkaa, joka oli puolitoista miljardia markkaa vä-

hemmän kuin 1984. Lainapääoman nettotuonnista valtion osuus (ml. jäsenosuudet) oli 1.4 mrd. markkaa, pankkien 2.3 mrd. markkaa sekä yritysten ja muiden rahoituslaitosten noin 1.7 mrd. markkaa.

Lainapääoman nettotuontiin laskettavia pitkäaikaisia vientiluottoja nostettiin noin 0.5 mrd. markkaa, joka oli huomattavasti vähemmän kuin edellisen vuoden 3.3 mrd. markan nostot. Vähenneminen johtui paljolti siitä, että 1985 ei ollut yhtä suuria laiva- ja muita tavaratoimituksia kuin edellisenä vuonna. Myös kansainväliset pyrkimykset pienentää vientiluottoina annettavaa tukea vähensivät luottojen määrää.

Nostettujen kiinteä- ja vaihtuvakorkoisten rahoituslainojen ehdot 1980—1985

	Kiinteäkorkoiset		Vaihtuvakorkoiset	
	Keskikorko %	Keskimmäiskorko-aika vuotta	Keskikorkomarginaali %	Keskimmäiskorko-aika vuotta
1980	7.9	7.4	0.53	6.5
1981	11.7	6.6	0.52	6.5
1982	11.0	5.6	0.50	5.9
1983	9.8	5.8	0.56	4.0
1984	9.5	7.0	0.35	7.5
1985	8.3	7.3	0.29	7.4

Pääomantuonti 1985

milj. mk

	1.1.—30.6.	1.7.—31.12.
A Pitkäaikaisen pääoman tuonti, netto	+ 5 652	+ 2 345
Luotot	+ 2 426	+ 3 063
Suorat sijoitukset	— 1 035	— 627
Portfoliosijoitukset	+ 4 304	— 40
— Ulkomaiset emissiot	— 4	— 6
— Helsingin Arvopaperipörssin kautta tapahtuneet sijoitukset	+ 4 308	— 34
Jäsenosuudet	— 43	— 51
B Lyhytaikaisen pääoman tuonti, netto	+ 171	— 424
Yritykset	— 3 334	— 1 718
Pankit (pl. termiinikate)	+ 1 772	— 103
Pankkien termiinikate	+ 1 733	+ 1 397
Yhteensä (A + B)	+ 5 823	+ 1 921

Yksityisen lainapääoman tuonnin vähäisyyteen vaikutti osaltaan portfoliosijoitusten kasvu. Tämä johtui etenkin Suomessa liikkeeseen laskettujen markkamääräisten joukkovelkakirjojen runsaasta myynnistä ulkomaille. Kun koko edellisen vuoden aikana myynti oli noussut 1.0 mrd. markkaan, se kohosi jo vuoden 1985 ensimmäisellä puoliskolla peräti 4.5 mrd. markkaan. Tämän uuden rahoituskanavan laajeneminen jatkui markkan vakaan ulkoisen arvon ja sijoittajan kannalta hyvän tuoton ansiosta, kunnes Suomen Pankki kesäkuun lopulla, mm. rahapoliittisista syistä, kielsi markkamääräisten joukkovelkakirjojen myynnit ulkomaille.

Ulkomaisen riskipääoman hankinta ulkomaille suunnatuin osakeannein lähes tyrehtyi parin edellisen vuoden vilkkaiden myyntien jälkeen. Antien tarjontaa rajoitti mm. yritysten ulkomalaisomistusta koskeva 20 prosentin yläraja. Myös osakkeiden kysyntä oli vaikeaa, mihin osaltaan vaikutti osakkeiden kurssien epävakaisuus.

Vuodesta 1983 lähtien on Suomesta ulkomaille sijoitetun oman pääoman osuus koko ulkomaisesta pitkäaikaisesta bruttosaaamisesta kasvanut. Osuutta on kasvattanut lähinnä yritysten jatkuva kansainvälistyminen. Nettomääräiset suorat sijoitukset ulkomaille olivat vuonna 1985 yli 2 mrd. markkaa. Ulkomaisten yritysten suorat sijoitukset Suomeen olivat nettomäärältään 0.4 mrd. markkaa.

Vuoden 1984 lyhytaikaisen pääoman nettotuonti kääntyi 1985 nettovienniksi, mikä johtui siitä, että Suomen ja muiden maiden välinen korkoero supistui vuoden aikana. Yritysten ulko-

maiset lyhytaikaiset nettovelat vähenivät 5.1 mrd. markkaa. Valuuttapankkien pääomantuonti jatkui edellisvuotiseen tapaan. Pankkien lyhytaikaisen ulkomaisen nettovelan lisäys oli koko vuoden aikana yhteensä 4.8 mrd. markkaa. Lisäys johtui osittain vientisaatavien rahoituksen kasvusta, johon vaikutti osaltaan se, että yritysten vastaavalle suoralle ulkomaiselle rahoitukselle asetettiin vuoden alusta lähtien kassavarantovelvoite. Pankkien yritysiltä ja ulkomailta ostaman termiinivaluutan määrä aleni vuoden aikana 23.5 mrd. markasta 16 mrd. markkaan. Koska Suomen Pankin ostosopimusten määrä aleni kuitenkin selvästi tätä enemmän, pankit ottivat ulkomaista velkaa edellisvuotista enemmän kattaakseen valuuttojen termiiniosimuksesta aiheutuvia kurssiriskejä. Avistakatteen määrä lisääntyi erityisesti vuoden alussa ja vuoden loppukuukausina.

Vaihdeettava valuuttavaranto kasvoi Suomen Pankin taseen mukaan 3.5 mrd. markkaa 22.4 mrd. markkaan. Sidottujen valuuttojen varanto pysyi lähes muuttumattomana ja vaihteli vuoden aikana —0.5 mrd. markasta 0.3 mrd. markkaan. Valuuttapankkien Suomen Pankin kanssa tekemien termiinimyyntisopimusten arvo väheni vuoden aikana noin 11 mrd. markkaa.

Suomen pitkäaikainen ulkomainen nettovelka oli vuoden 1985 lopussa 58.0 mrd. markkaa. Vaihtotaseen tasapainoisen kehityksen johdosta ulkomaisen nettovelan hoitomenot suhteessa vaihtotaseen tuloihin alenivat 12.3 prosenttiin. Suomen koko ulkomainen nettovelka oli 53.5 mrd. markkaa, joka oli 15.8 % markkinahintaisesta bruttokansantuotteesta.

Suomen ulkomainen velka vuosien 1982—1985 lopussa milj. mk

	1982	1983	1984	1985 ²
Pitkäaikainen bruttovelka ¹	55 130	61 518	73 287	77 877
Pitkäaikainen bruttosaaaminen ¹	15 050	16 710	19 524	19 906
Pitkäaikainen nettovelka	40 080	44 808	53 763	57 971
Lyhytaikainen bruttovelka	50 461	61 328	78 179	81 556
Lyhytaikainen bruttosaaaminen	49 494	57 020	78 722	86 027
Lyhytaikainen nettovelka tai nettosaaaminen ³	967	4 308	— 543	— 4 471
Koko ulkomainen nettovelka	41 047	49 116	53 220	53 500
— % BKT:sta markkinahintaan	16.7	17.9	17.5	15.8

¹ Pitkäaikaisen velan ja saamisen saldot on laskettu saldopäivämäärän kurssien mukaan.

² Ennakkoluvut.

³ Mukaan luettuna Suomen Pankin valuuttavaranto.

Valuuttapoliittiset toimenpiteet ja määräysten muutokset

Valuuttamääräyksiä muuttamalla Suomen Pankki pyrki lähinnä nykyaikaistamaan ja yksinkertaistamaan valuutansäännöstelyä. Vuoden 1985 kuluessa muutettiin valuuttamääräyksiä, jotka koskevat mm. joukkovelkakirjojen myyntiä ulkomaille, pankkien valuutta-asemaa ja termiinimarkkinoita. Lisäksi annettiin optio- ja futuuri-sopimuksia koskevat määräykset. Vuoden lopulla päätettiin 1.1.1986 voimaan tulevasta, aiempia hieman lievemmistä valuuttamääräyksistä.

Helmikuussa valuuttapankkeja kiellettiin rahoittamasta kotimaisia ulkomaan valuutan määräisiä luottoja termiiniosimusten katteeksi hankitulla valuutalla tai muilta pankeilta saaduilla valuuttatalletuksilla. Tällä pyrittiin rajoittamaan kotimaisen, valuuttakurssiriskeille alttiin luotuksen laajentumista.

Maaliskuussa valuuttapankkeille annettiin oikeus välittää valuuttaoptioita sekä valuutta- ja korkofutуреita Suomessa asuville, mikä paransi yritysten mahdollisuuksia suojautua valuuttakurssiriskeiltä. Lupa ei kuitenkaan koske markkaoptioita. Samaan aikaan valuuttapankit saivat luvan antaa takauksia ulkomaille asuville muiden ulkomailta asuvien puolesta. Lisäksi mm. suorien sijoitusten osingot poistettiin Suomen Pankin luvanvaraisuuden piiristä muodollisestikin.

Kesäkuussa kiellettiin toistaiseksi Helsingin Arvopaperipörssissä noteerattujen joukkovelkakirjojen myynti ulkomaille asuville, koska myynnit olivat tammi-kesäkuussa 1985 selvästi kiihtyneet. Näin haluttiin mm. ylläpitää pitkäaikaisen pääoman tuonnin säätelyjärjestelmän tehoa ja turvata rahapolitiikan harjoittamisen edellytykset.

Heinäkuun alussa tulivat voimaan uudet pankkikohtaiset valuutta-asemamääräykset, jotka asettavat rajat kunkin pankin ulkomaanvaluuttojen riskipositioille markkaan nähden. Uusien rajojen määrittelyssä pyrittiin ottamaan huomioon pankkien ulkomaantoimintojen voimakas kasvu sekä keskeisten kauppavaluuttojen kurssien muutokset.

Syyskuussa tulivat voimaan uudet termiinimääräykset, joilla täsmennettiin aikaisempia määräyksiä. Aikaisemmasta käytännöstään poiketen Suomen Pankki päätti hyväksyä termiinikaupan kaupalliseksi taustaksi myös yrityksen valuutta-aseman. Nettoaseman laskentaperusteet on erikseen hyväksyttävä Suomen Pankissa. Kuten aikaisemmin, yritykset voivat terminoida vain vähentäkseen valuuttakurssiriskiään.

Joulukuussa päätettiin valuuttamääräysten kokonaisuudistuksesta, joka tuli voimaan 1.1.1986. Uudistustyön ensisijaisena tarkoituksena oli selvittää määräyksiä. Uusiin valuuttamääräyksiin ei sisältynyt valuutansäännöstelyn olennaista muutosta. Vaikkakin säännöksiä eräiltä osin lievennettiin, valtaosa pääomanliikkeistä jäi edelleen Suomen Pankin luvan varaiseksi.

Uudistuksessa säilytettiin valuutansäännöstelyn kolmitasoinen järjestelmä, jonka mukaan valuuttamääräykset koostuvat valuuttalaista, valtioneuvoston päätöksestä sekä Suomen Pankin päätöksestä ja määräyksistä. Eduskunta antaa valuuttalailla valtioneuvostolle valtuudet päättää Suomen Pankin valuutansäännöstelyvaltuuksien käyttöönotosta, jonka jälkeen Suomen Pankki antaa tarvittavat yksityiskohtaiset määräykset ja toteuttaa säännöstelyä käytännössä. Uusi valuuttalaki ja sen perusteella annettavat määräykset ovat voimassa vuoden 1990 loppuun.

Merkittävimmät muutokset uusissa määräyksissä ovat tuonnin yliaikamaksujärjestelmän poistaminen ja ulkomaille suuntautuvien portfoliosijoitusten rajallinen vapauttaminen. Lisäksi nostettiin ulkomaisen vapaa-ajanarannon ostamiseen myönnettävän valuutan enimmäismäärää, täsmennettiin maksusopimusmaiden ja Suomen välisiin maksuihin sovellettavia säännöksiä, helpotettiin matkavaluutan hankintaa, laajennettiin arvopapereiden välittäjien oikeuksia ja siirrettiin puhtaat riskivakuutukset pois luvanvaraisuuden piiristä.

Järjestelyt maksusopimusmaiden kanssa

Suomella oli vuoden 1985 lopussa clearingmaksusopimukset Neuvostoliiton, Bulgarian ja Saksan demokraattisen tasavallan kanssa. Suomi ja Bulgaria alkoivat käyttää clearingvaluuttana Suomen markkaa 1.4.1985 lähtien ja samalla tilin luottoraja muutettiin 3 milj. Yhdysvaltojen dollarista 25 milj. Suomen markkaan. Suomen ja Saksan demokraattisen tasavallan välisenä clearingvaluuttana on edelleen Suomen markka ja Suomen ja Neuvostoliiton välisenä clearingvaluuttana rupla.

Vuonna 1985 jatkettiin kokeilua, jossa Suomen ja Puolan välisessä kaupassa käytetään vaihdettavia Yhdysvaltojen dollareita, ja joulukuussa sovittiin, että 1986 maksuvaluuttana käy myös Suomen markka. Elokuussa 1985 sovittiin, että Suomen ja Tšekkoslovakian vapaavaluuttakokeilu jatkuu vuoden 1986 alusta automaattisesti kolme vuotta kerrallaan, ellei myöhemmin toisin sovita.

Clearingmaksusopimukset Puolan ja Tšekkoslovakian kanssa ovat yhä muodollisesti voimassa.

Suomen ja Unkarin clearingmaksusopimus lakautettiin 31.1.1985. Siirtyminen vapaavaluuttamaksuihin johtui siitä, että Unkari liittyi Kansainväliseen valuuttarahastoon, mikä edellyttää kahdenkeskisistä maksujärjestelyistä luopumista.

Marraskuussa allekirjoitettiin Suomen Pankin ja Neuvostoliiton Ulkomaankauppapankin välinen maksutilityksiä ja tilinpitoa koskeva sopimus, joka liittyy Suomen ja Neuvostoliiton vuosien 1986—1990 tavaravaihto- ja maksusopimukseen.

Maksutilanne Suomen ja Neuvostoliiton välillä pysyi varsin tasapainoisena vuonna 1985. Vuoden alussa maiden välisellä clearingtilillä oli Suomen velkaa 95 milj. ruplaa eli noin 700 milj. markkaa. Vuoden lopussa Suomen velka oli 75 milj. ruplaa eli noin 540 milj. markkaa, vaikka kahdenkeskinen vaihtotase oli Suomelle 2.2 mrd. markkaa ylijäämäinen. Tilisaldon pysyminen likimain ennallaan johtui lähinnä siitä, että 1985 laivojen viennistä saadut maksut olivat huomattavasti pienemmät kuin laivatoimitusten arvo. Suomen clearingvelka väheni tilapäisesti vuoden puolivälissä, mikä johtui lähinnä alkuvuoden vähäisestä raakaöljyn tuonnista ja laivojen viennin liittyvien maksujen ajoittumisesta suurelta osin touko-heinäkuuhun.

Suomen Pankin tase ja tuloslaskelma

Ulkomaat

Suomen Pankin vaihdettava valuuttavaranto kasvoi vuoden 1985 aikana 3 529 milj. markkaa. Vuoden lopussa vaihdettava varanto oli 22 359 milj. markkaa. Kultavaranto lisääntyi kultaostojen johdosta 349 milj. markkaa. Sen sijaan erityiset nosto-oikeudet supistuivat 5 milj. markkaa ja varanto-osuus Kansainvälisessä valuuttarahastossa supistui 84 milj. markkaa. Vaihdettavat valuutat, joihin sisältyvät ulkomaiset joukkovelkakirjat, kasvoivat nettomääräisesti 3 221 milj. markkaa 18 608 milj. markkaan. Alimmillaan vaihdettavat valuutat olivat vuoden alussa, noin 15 mrd. markkaa, ja korkeimmillaan marraskuun puolivälissä, noin 19 mrd. markkaa.

Sidottu valuuttavaranto oli alijäämäinen aivan alkuvuotta ja kesäkuukausia lukuun ottamatta. Alijäämä oli suurimmillaan maaliskuussa 773 milj. markkaa ja ylijäämä kesäkuussa 352 milj. markkaa. Vuoden aikana alijäämä supistui 52

milj. markkaa ja oli vuoden lopussa 285 milj. markkaa.

Suomen Pankin muut ulkomaiset saamiset ja velat koostuivat yksinomaan Kansainvälisen valuuttarahaston eristä. Saamisiin sisältyvä markkaosuus valuuttarahastossa pieneni 190 milj. markkaa 2 645 milj. markkaan pääosin kurssinmuutosten takia. Veloista rahaston markkatilit supistuivat 190 milj. markkaa pääasiassa kurssinmuutosten takia ja osoitetut erityiset nosto-oikeudet 68 milj. markkaa yksinomaan kurssinmuutosten takia. Vuoden lopussa näiden velkojen yhteismäärä oli 3 494 milj. markkaa. Markkaosuus ja markkatilit määräytyvät SDR:n kurssin perusteella Kansainvälisen valuuttarahaston soveltaman käytännön mukaisesti.

Suomen Pankin ulkomaiset nettosaamiset kasvoivat 3 649 milj. markkaa, siten että ulkomaiset saamiset kasvoivat 3 158 milj. markkaa ja ulkomaiset velat supistuivat 491 milj. markkaa. Vuoden lopussa ulkomaisia nettosaamisia oli 21 225 milj. markkaa.

Rahoituslaitokset

Liikepankkien koko keskuspankkirahoitus supistui vuoden aikana 289 milj. markkaa. Vuoden alussa keskuspankkirahoituksen määrä oli 5 508 milj. markkaa, josta päiväluottojen osuus oli 5 018 milj. markkaa ja shekkiluottojen 490 milj. markkaa. Pankkien shekkitulikäytäntöä muutettiin joulukuun alusta siten, että shekkitilien saldo siirretään automaattisesti päiväluotto- tai päivätalletustilille. Tämän jälkeen liikepankkien koko keskuspankkirahoitus on ollut sama kuin liikepankkien päiväluotot yhteensä.

Suomen Pankin päivämarkkinoilla rahalaitoksilla oli vuoden lopussa päiväluottoja 5 219 milj. markkaa ja päivätalletuksia 1 205 milj. markkaa. Päiväluottojen määrä oli 201 milj. markkaa suurempi ja päivätalletusten määrä 1 011 milj. markkaa pienempi kuin vuotta aiemmin. Päiväluottojen ja päivätalletusten erotuksen, joka kertomusvuoden lopussa oli 4 014 milj. markkaa, Suomen Pankki kattoi omalla sijoituksellaan päivämarkkinoille. Vuoden alkupuoliskolla pankkien päivätalletukset ylittivät ajoittain päiväluottojen määrän. Tällöin syntyneen talletusyli jäämän Suomen Pankki otti vastaan päivämarkkinoilta.

Rahalaitosten kassavarantotalletukset lisääntyivät vuoden aikana 1 526 milj. markkaa. Talletusten lisäys johtui yksinomaan talletuspohjan kasvusta. Vuoden aikana liikepankkien (pl. OKO ja